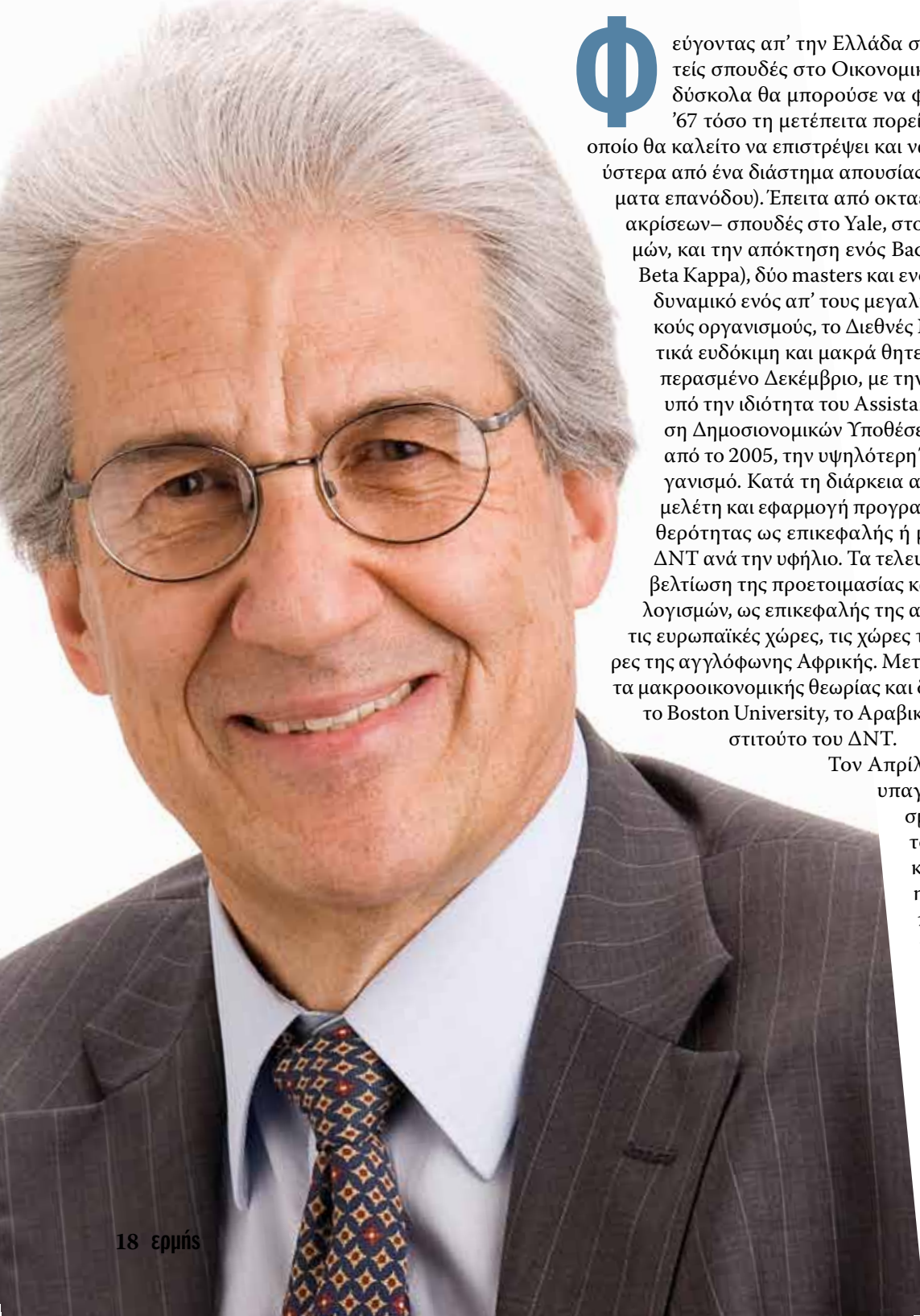

Θάνος Κατσάμπας '67

31 χρόνια στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Συνέντευξη στους Δημήτρη Μαργαρώνη '85 και Γιώργο Νικολού '07

Επιμέλεια: Στέλιος Χατζίδης '93

Φεύγοντας απ' την Ελλάδα στα 21 του χρόνια, μετά από διετείς σπουδές στο Οικονομικό Τμήμα της Νομικής Αθηνών, δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί ο Θάνος Κατσάμπας '67 τόσο τη μετέπειτα πορεία του όσο και τον τρόπο με τον οποίο θα καλείτο να επιστρέψει και να ασχοληθεί με την πατρίδα του ύστερα από ένα διάστημα απουσίας 41 ετών (με δύο μικρά διαλείμματα επανόδου). Έπειτα από οκταετείς –πλήρεις ακαδημαϊκών διακρίσεων– σπουδές στο Yale, στο πεδίο των οικονομικών επιστημών, και την απόκτηση ενός Bachelor (Summa Cum Laude, Phi Beta Kappa), δύο masters και ενός Ph.D., το 1979 εντάχθηκε στο δυναμικό ενός απ' τους μεγαλύτερους παγκόσμιους διακρατικούς οργανισμούς, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η πραγματικά ευδόκιμη και μακρά θητεία του ολοκληρώθηκε μόλις τον περασμένο Δεκέμβριο, με την αποχώρησή του από το Ταμείο υπό την ιδιότητα του Assistant Director στη Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Υποθέσεων, θέση στην οποία βρισκόταν από το 2005, την υψηλότερη Έλληνα αξιωματούχου στον οργανισμό. Κατά τη διάρκεια αυτών των ετών, ειδικεύθηκε στη μελέτη και εφαρμογή προγραμμάτων μακροοικονομικής σταθερότητας ως επικεφαλής ή μέλος δεκάδων αποστολών του ΔΝΤ ανά την υφήλιο. Τα τελευταία 5 χρόνια ασχολήθηκε με τη βελτίωση της προετοιμασίας και εκτέλεσης κρατικών προϋπολογισμών, ως επικεφαλής της αντίστοιχης Διεύθυνσης για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, τις χώρες της Μέσης Ανατολής και τις χώρες της αγγλόφωνης Αφρικής. Μεταξύ άλλων έχει διδάξει μαθήματα μακροοικονομικής θεωρίας και δημοσίων οικονομικών στο Yale, το Boston University, το Αραβικό Νομισματικό Ταμείο και το Ινστιτούτο του ΔΝΤ.

Τον Απρίλιο του 2010, ένα μήνα πριν την υπαγωγή της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης της ΕΕ, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ, συμμετείχε σε δωδεκαμελή αποστολή του Ταμείου, η οποία είχε έρθει στη χώρα μας προκειμένου να προτείνει τρόπους βελτίωσης της διαχείρισης του κρατικού προϋπολογισμού και, σε πρώτη φάση, βελτίωσης της ποιότητας των δημοσιονομικών μεγεθών της οικονομίας. Αυτή ήταν η πρώτη (και τελευταία!) φορά που ο Θάνος Κατσάμπας ασχολήθηκε επαγγελματικά με την Ελλάδα ως στέλεχος του ΔΝΤ...

Από το Θησαυρό '67.

Από το
ρευπίον
των 40 χρόνων
της τάξης
του '67
το 2007.

Ποιες κολλεγιακές αναμνήσεις διατηρείτε έντονες στη μνήμη σας; Ποια εφόδια θεωρείτε ότι σας έδωσε για τη μετέπειτα πορεία σας και πού το Ξανασυναντήσατε;

Όπως όλοι μας, οι αναμνήσεις μου κυμαίνονται σε όλα τα επίπεδα, αλλά θεωρώ ότι τα εφόδια που μου έδωσε το Κολλέγιο στη χρήση της ελληνικής γλώσσας και τον τρόπο του σκέπτεσθαι είναι μοναδικά. Ένα συχνό κομπλιμέντο που ακούω όταν επισκέπτομαι την Ελλάδα είναι από τους οδηγούς ταξί του αεροδρομίου, οι οποίοι με συγχαίρουν για τη χρήση των ελληνικών (και χωρίς ξενική προφορά!) μετά από απουσία 30 και 40 ετών από την Ελλάδα! Με πολλούς συμμαθητές μου έχω κρατήσει επαφή όλα αυτά τα χρόνια, με δύο είμαι κουμπάρος (Κάρολος Φραγκόπουλος και Γιώργος Αθανασάτος), και στην περίοδο 2003-2005 ήμουν Πρόεδρος του Συλλόγου Αποφοίτων της περιοχής Mid-Atlantic των ΗΠΑ, που έχει ως μέλη αποφοίτους από πολλές χρονιές. Για να εξηγήμεθα, αυτός ο Σύλλογος δεν είναι επίσημος και «Πρόεδρος» απλώς σημαίνει το άτομο που συντονίζει δύο-τρεις συνεστιά-

σει με ερωτήσεις, από το τι θα κάναμε όταν προσγειωνόμαστε στη Νέα Υόρκη μέχρι το πώς λεγόταν ο τηλεφωνικός κατάλογος στα Αγγλικά -ερωτήσεις που φυσικά αντανάκλασαν την ανησυχία και τη νευρική μου, καθώς άφηνα πίσω την Αθήνα και την οικογένειά μου με προορισμό το Νέο Κόσμο. Αλλά, για να ολοκληρώσω την απάντησή μου σ' αυτό το ενδιαφέρον ερώτημα, στη Νέα Υόρκη με περίμενε ο Ζήσιμος Φραγκόπουλος '63, αδελφός του συμμαθητού μου Κάρουλου '67. Το Κολλέγιο ήταν παντού!

Μιλήστε μας συνοπτικά για την ακαδημαϊκή σας πορεία μέχρι να γίνετε μέλος του δυναμικού του ΔΝΤ. Τι σας παρακίνησε να διεκδικήσετε μία θέση στο Ταμείο και, αργότερα, να ανελιχθείτε επαγγελματικά εντός της ιεραρχίας του;

Τελειώνοντας το Κολλέγιο, άρχισα τις σπουδές μου στο νεοσυσταθέν Οικονομικό Τμήμα της Νομικής Σχολής Αθηνών, με την προοπτική να πραγματοποιήσω μεταπτυχιακές σπουδές στην Αμερική. Αλλά ο συνδυασμός του χαμηλού επιπέδου των σπουδών στην Ελλάδα και της «στενάχωρης» πολιτικής κατάστασης (ήταν, σας υπενθυμίζω, τα πρώτα δύο χρόνια της δικτατορίας της 21ης Απριλίου) με έκαναν να επισπεύσω την αποχώρησή μου από τον ελλαδικό χώρο. Κατόρθωσα να πάω στο Yale με μετεγγραφή, δηλαδή με αναγνώριση των δύο πρώτων ετών στη Νομική και με πλήρη υποτροφία. Από το Yale πήρα τέσσερα πτυχία, μετά γύρισα στην Ελλάδα ένα χρόνο για τη στρατιωτική μου θητεία και κατόπιν δίδαξα οικονομικά στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης για ένα χρόνο ως Assistant Professor. Αλλά επειδή με ενδιέφερε περισσότερο η εφαρμογή μακροοικονομικής πολιτικής στις αναπτυσσόμενες χώρες, το 1979 μεταπήδησα στο ΔΝΤ. Η σταδιοδρομία μου στο ΔΝΤ πέρασε από πολλά στάδια, στη διάρκεια των οποίων είχα την ευκαιρία να επισκεφθώ πάμπολλες χώρες και να ασχοληθώ με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, από τη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική μέχρι την εισαγωγή μιας νέας πολιτικής του Ταμείου για τη βελτίωση των συστημάτων ελέγχου των κεντρικών τραπεζών και την προώθηση της ακεραιότητας των επιχειρησιακών λειτουργιών τους (safeguards assessments of central banks). Οπωσδήποτε, η πιο ενδιαφέρουσα περίοδος της σταδιοδρομίας μου ήταν η δεκαετία του 1990 όταν, ως αρχηγός αποστολών του Ταμείου σε διάφορες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, διαπραγματεύτηκα δάνεια με Υπουργούς,

Από αριστερά: Καθήμενοι: Γιώργος Καλλίτσας '67, Σπύρος Εξάρχου '67. Όρθιοι: Θάνος Κατσάμπας '67, Γιώργος Αθανασάτος '67, Λευτέρης Χατζζίδης '67, Νότης Μπερνίτσας '67.

σεις το χρόνο και άλλες μικρές δραστηριότητες. Αλλά αυτή η «παρέα» μου έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσω συναπόφοιτους από παλιότερες τάξεις (Σταύρος Στεφανάκης '59, Τάκης Γαρμπής '60, Μανώλης Κασσιμάτης '63 και πολλούς άλλους), με τους οποίους έχω διατηρήσει επαφή.

Θυμάμαι ότι στο πρώτο μου υπερατλαντικό ταξίδι, τον Αύγουστο του 1969, συνταξίδευα με τον Αλέξανδρο Σαμαρά '67 (που ήταν ήδη στην Αμερική επί δύο χρόνια) και τον είχα κατακλύ-

... ότι αυτές οι πολιτικές πρέπει να ολοκληρωθούν χωρίς τη βοήθεια νομισματικής ή συναλλαγματικής πολιτικής, είναι κάτι που καθιστά κάθε σύγκριση σχεδόν αδύνατη.

Ο Υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου '80 και ο Γενικός Διευθυντής του ΔΝΤ κ. Dominiq Strauss-Kahn σε κοινή συνέντευξή τους στο BBC.

Πρωθυπουργούς ή Προέδρους Δημοκρατίας των νεοσύστατων αυτών κρατών.

Ποια η φυσιογνωμία του Ταμείου και ποιες οι αλλαγές που έχουν επέλθει στη δομή και τις βασικές λογικές του στη διάρκεια των ετών που υπήρξατε μέλος του; Αναπτύξετε μας ορισμένες απ' τις παρεμβάσεις του τις οποίες αξιολογείτε ως σημαντικές, τόσο με θετική όσο και με αρνητική απόληξη.

Η βασικότερη μεταβολή του Ταμείου στη διάρκεια των τελευταίων 15 ετών υπήρξε μία μεγάλη ανατροπή σε θέματα διαφάνειας και δημοσίευσης των εκθέσεων και των αναφορών του. Από τις ομάδες των «απρόσωπων ατόμων με τα σκουρόχρωμα κοστούμια», που περνούσαν από τις χώρες σχεδόν απαρατήρητες και με έλλειψη κάθε δημοσιότητας, τα

σύγχρονα κλιμάκια του Ταμείου δίνουν συνεντεύξεις Τύπου, έχουν συναντήσεις με εκπροσώπους της αντιπολίτευσης και διαφόρων παραγωγικών τάξεων και, σε αρκετές περιπτώσεις, κάνουν παρουσιάσεις και στα Κοινοβούλια. Αυτές οι πρωτοβουλίες ήταν αδιανόητες τη δεκαετία του '80! Ταυτόχρονα, το ΔΝΤ τώρα δίνει στη δημοσιότητα τα περισσότερα κείμενα που έχουν σχέση με τη δανειοδότηση των κρατών μελών και έτσι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να διαβάσουν από πρώτο χέρι τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ για τις οικονομίες των κρατών-μελών και τις δεσμεύσεις που απαιτεί για την παροχή δανείων.

Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο στο δημόσιο διάλογο να αγνοείται πλήρως η ύπαρξη των άλλων δύο συμβαλλομένων στο μηχανισμό στήριξης (ΕΕ και ΕΚΤ) και να γίνεται λόγος για «υπαγωγή της Ελλάδας στο ΔΝΤ». Πως εξηγείτε την αυξημένη καχυποψία της ελληνικής κοινωνικής γνώμης έναντι του Ταμείου;

Η μόνη εξήγηση που μπορώ να σκεφτώ είναι η παραδοσιακή «δαιμονοποίηση» του ΔΝΤ από τους διάφορους αναλυτές, που έχει τις ρίζες της στην κλασική συνταγή του Ταμείου για δημοσιονομική προσαρμογή, η οποία σχεδόν πάντοτε απαιτεί περιορισμό των κρατικών δαπανών. Αυτό έχει συμβεί σε πολλές χώρες και, κατά τη γνώμη μου, αντικατοπτρίζει περισσότερο άγνοια των εναλλακτικών λύσεων παρά ενσυνείδητη καχυποψία. Το ενδιαφέρον στη περίπτωση της Ελλάδος είναι ότι τα περισσότερα (και δυσκολότερα) διαρθρωτικά μέτρα προήλθαν από την ΕΕ, αν και βέβαια ο μέσος αναγνώστης του Μνημονίου δεν είναι σε θέση (δικαιολογημένα) να γνωρίζει ποιος διεθνής οργανισμός πρότεινε τα συγκεκριμένα μέτρα.

ΔΝΤ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ιδρύθηκε στις 27 Δεκεμβρίου του 1945, ως απόρροια της συμφωνίας του Μπρέτον Γουντς, δεκαοκτώ μήνες νωρίτερα, η οποία αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων 44 κρατών που μετείχαν στη διάσκεψη (έτερο σκέλος της συμφωνίας του Μπρέτον Γουντς ήταν η δημιουργία της Παγκόσμιας Τράπεζας), εν όψει της λήξης του Β' Π.Π. και της διαμόρφωσης ενός νέου παγκόσμιου οικονομικού χάρτη.

Πρόκειται για ένα διεθνή οργανισμό εποπτείας του τελευταίου, με έδρα την Ουάσινγκτον (ως πρωτεύουσα της χώρας με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής), ο οποίος μεριμνά για την παγκόσμια νομισματική συνεργασία, την προώθηση της δημοσιονομικής σταθερότητας, τη διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου, την ενίσχυση της απασχόλησης και τη διαρκή οικονομική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο του κυρίου στόχου της διασφάλισης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, το Ταμείο προβαίνει σε τακτικές -συνήθως ετήσιες- αξιολογήσεις της οικονομικής κατάστασης κάθε κράτους μέλους του και στη συνέχεια κλιμάκιά του συζητούν με τους αρμόδιους κυβερνητικούς αξιωματούχους τα συμπεράσματα των αξιολογήσεων αυτών, προτείνοντας τις ανάλογες προσαρμογές, σε όποια περίπτωση αυτές κρίνονται απαραίτητες. Στην

περίπτωση που κάποιο κράτος μέλος αντιμετωπίσει πρόβλημα εξυπηρέτησης των δανειακών υποχρεώσεων του, το ΔΝΤ μπορεί να συνεισφέρει ορισμένο ποσό δανειζοντάς το, ούτως ώστε να βοηθήσει στην οικονομική του ανάκαμψη. Η δανειοδότηση αυτή προϋποθέτει την εκπόνηση ενός στρατηγικού προγράμματος από τις εθνικές κυβερνήσεις, σε στενή συνεργασία με το Ταμείο, με τη συνεχή και απρόσκοπτη χρηματοδότηση να προϋποθέτει την αυστηρή και απαρέγκλιτη εφαρμογή του προγράμματος.

Ιστορικά, το ΔΝΤ έχει διαδραματίσει μείζονα ρόλο τόσο μετά το τέλος του συστήματος του Μπρέτον Γουντς και την απελευθέρωση του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, κατά την πετρελαϊκή κρίση και τη διεθνή κρίση χρέους της περιόδου 1982-1989, όσο και κατά τη μετάβαση των δημοκρατιών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης από τον κεντρικό σχεδιασμό στην οικονομία της αγοράς, αλλά και κατά την πρόσφατη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση.

Οι αποφάσεις εντός του Ταμείου λαμβάνονται κυρίως βάσει του μεριδίου (quota) που συνεισφέρει στον προϋπολογισμό του κάθε κράτος μέλος, μέσω της χρήσης ενός συστήματος σταθμισμένης ψήφου. Σήμερα το ΔΝΤ αριθμεί 187 χώρες ως μέλη του και Γενικός του Διευθυντής είναι ο Γάλλος Ντομινίκ Στρος-Καν (κατά παράδοση ο επικεφαλής του ΔΝΤ είναι Ευρωπαίος, ενώ της Παγκόσμιας Τράπεζας Αμερικανός).

Το τεράστιο δημόσιο χρέος, η λήξη μεγάλου μέρους των ελληνικών ομολόγων μέσα στα επόμενα χρόνια, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας της οικονομίας μας, η απουσία αξιόπιστων ελεγκτικών μηχανισμών, η ανάγκη μείζονων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων συνθέτουν μια εικόνα πολύ δύσκολα διαχειρίσιμη. Η κυβέρνηση εστιάζει σε «εσωτερική υποτίμηση», μειώνοντας μισθούς και συντάξεις, αυξάνοντας ταυτόχρονα τους άμεσους και έμμεσους φόρους, μέτρα που ωστόσο φαίνεται να μην είναι τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η ασκούμενη κριτική τονίζει μεταξύ άλλων πως κατ' αυτόν τον τρόπο τα έσοδα δεν αυξάνονται, καθώς η καταναλωτική δύναμη μειώνεται, οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πρόβλημα βιωσιμότητας, η ανεργία καλπάζει, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος, δεδομένης και της συνακόλουθης απομείωσης της φορολογικής βάσης. Πώς πιστεύετε ότι μπορούμε να βγούμε από έναν τέτοιο υφεσιακό κύκλο και να μεταβούμε σε ένα κατ' όλα διαφορετικό παραγωγικό μοντέλο και με ποιον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί μια άλλου τύπου αποπληρωμή συνολικά των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας —πιθανόν μέσω μιας νέας μεταβατικής αναχρηματοδότησης—, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί το απαιτούμενο χρονικό διάστημα «ηρεμίας» για την εφαρμογή των αναγκαίων αλλαγών και αυτές να αρχίσουν να αποδίδουν καρπούς μετά από ορισμένα χρόνια;

Μία ολοκληρωμένη απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα θα απαιτούσε όχι μόνον μία ξεχωριστή συνέντευξη αλλά και ίσως αφιέρωση ενός ολόκληρου τεύχους του Ερμή! Αλλά επειδή αυτά τα ερωτήματα είναι τόσο σημαντικά, θα προσπαθήσω να απαντήσω στην ουσία, αν όχι στα επί μέρους σημεία.

Κοιτάζτε, αν υπάρχουν κάποιοι που πιστεύουν ότι οι Έλληνες είναι σαν τους Χιλιανούς ανθρακωρύχους, δηλαδή ότι θα στριμωχτούν για ένα διάστημα (20 λεπτά για τους ανθρακωρύχους, ας πούμε ένα-δύο χρόνια για τους Έλληνες) και μετά θα ανεβούν στην επιφάνεια και θα αναπνεύσουν πάλι τον αέρα του 2004, τότε αυτοί θα βρεθούν προ μεγάλης εκπλήξεως: η οικονομική ανάκαμψη θα πάρει πολλά χρόνια. Νομίζω ότι μία ανάλογη πρόβλεψη είχε κάνει και ο σύμβουλος του Πρωθυπουργού Padoa-Schioppa πριν από το θάνατό του. Ουσιαστικά, το βιοτικό επίπεδο του ελληνικού λαού θα υποχωρήσει σημαντικά και θα εξορροπηθεί πρώτα στο σημείο που επιτρέπει η παραγωγική δύναμη της χώρας, προτού αρχίσει πάλι να ανεβαίνει με τη βοήθεια δανείων που —ελπίζει κανείς— αυτή τη φορά θα στηρίζουν παραγωγικές δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, η ανάλυσή σας για τον φαύλο κύκλο είναι απόλυτα ορθή και το αποτέλεσμα θα είναι μείωση του βιοτικού επιπέδου, εφόσον τα τελευταία 10-15 χρόνια η άνοδος του βιοτικού επιπέδου ήταν πλασματική, γιατί βασιζόταν σε εξωτερικό δανεισμό. Ο υφεσιακός κύκλος θα διατηρηθεί, ίσως με αυξομειώσεις, για τα επόμενα 3-5 χρόνια και η ροπή της οικονομίας θα είναι καθοδική, όχι ανοδική.

Σε κάποια χρονική στιγμή θα τεθεί το ζήτημα της αναδιάρθρωσης του χρέους. Εάν η κυβέρνηση που θα βρίσκεται τότε στη εξουσία μπορέσει να πείσει τους δανειστές να δεχθούν κάποια ευνοϊκότερη (για τη χώρα) συμφωνία για τους όρους αποπληρωμής των δανείων, τότε εκείνη θα είναι η στιγμή που η Ελλάδα θα μπορέσει να αρχίσει να ανεβάζει το βιοτικό επίπεδο του λαού, πάντα υπό την προϋπόθεση ότι η εξοικονόμηση πόρων από την αναδιάρθρωση του χρέους θα διατεθεί σε έργα υποδομής, επιμόρφωσης του εργατικού δυναμικού, κλπ., δηλαδή στη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων. Αυτές είναι στοιχειώδεις αρχές της οικονομικής θεωρίας και είναι γνωστές σε όλους.

Δυσκολότερο είναι το ερώτημα τι είδους οικονομικό μοντέλο θα πρέπει να ακολουθήσει στο μέλλον η Ελλάδα, ώστε να μην παραμείνει ουραγός στην ομάδα της Ευρωζώνης. Η βασική αρχή, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι το μοντέλο πρέπει να επικεντρώνεται σε υπηρεσίες, αφού δεν υπάρχει περίπτωση η Ελλάδα να γίνει ανταγωνιστική σε τομείς παραγωγής αγαθών. Ο τουρισμός, οι ιατρικές υπηρεσίες (ιατρικός τουρισμός), ο τραπεζικός κλάδος και ίσως η πράσινη ενέργεια, με στόχευση τα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή για τα τρία τελευταία, είναι τομείς που θα μπορούσαν να παίξουν σημαντικό ρόλο στον αναπροσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας. Και ελπίζω ότι οι επενδύσεις σ' αυτούς τους τομείς θα είναι το αποτέλεσμα των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που επιζητεί το Μνημόνιο, όχι απόρροια επιδοτήσεων μέσω του κρατικού προϋπολογισμού...

Έχοντας κατά νου το πλήθος των αποστολών στις οποίες έχετε συμμετάσχει ως εμπειρογνώμων σε διάφορες χώρες του κόσμου, υπάρχει κάποιο παράδειγμα που θεωρείτε ότι παρουσιάζει ιδιαίτερη ομοιότητα με την ελληνική περίπτωση;

Η αλήθεια είναι ότι η Ελλάδα είναι ιδιαίζουσα περίπτωση, γιατί, όπως όλοι γνωρίζουμε, είναι η πρώτη φορά που το ΔΝΤ χρηματοδοτεί χώρα της Ευρωζώνης. Υπάρχουν αρκετές ομοιότητες με πολλές χώρες από πλευράς διαρθρωτικών μέτρων (όπως η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας, η αναμόρφωση του συστήματος υγείας, η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού καθεστώτος, κλπ.), αλλά το γεγονός ότι αυτές οι πολιτικές πρέπει να ολοκληρωθούν χωρίς τη βοήθεια νομισματικής ή συναλλαγματικής πολιτικής είναι κάτι που καθιστά κάθε σύγκριση σχεδόν αδύνατη.

Μιλήστε μας για την επίσκεψή σας στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 2010 με το κλιμάκιο του ΔΝΤ.

Προσωπικά ήταν μία πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία για μένα, γιατί μου δόθηκε η ευκαιρία να εφαρμόσω τις τεχνοκρατικές μου γνώσεις στη περίπτωση της χώρας μου και να την αξιολογήσω με αντικειμενικά κριτήρια. Το κλιμάκιο ήταν πολυπληθές γιατί καλύψαμε και τα δύο σκέλη του προϋπολογισμού: έσοδα και δαπάνες.

Από πλευράς εσόδων, οι διαπιστώσεις ήταν ήδη γνωστές: υστέρηση στην είσπραξη εσόδων, ασθενείς φοροεισπρακτικοί μηχανισμοί, παρατεταμένες και περίπλοκες διαδικασίες των φορολογικών δικαστηρίων. Αλλά το νούμερο που μας έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση (μας

Απρίλιος 2010. Έξω από το Υπουργείο Οικονομικών υπό το «βλέμμα» των ΜΜΕ.

άφησε άναυδους, αν θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε καθημερινή ορολογία) ήταν ότι 75% των ελευθέρων επαγγελματιών δεν υποβάλλει φορολογικές δηλώσεις. Προσέξτε: δεν αναφέρομαι στη καταβολή φόρου μικρότερη του αντιστοιχούντος στο πραγματικό εισόδημα του φορολογούμενου. Αναφέρομαι στο γεγονός ότι τα τρία τέταρτα των ελευθέρων επαγγελματιών στην επικράτεια (από αρχιτέκτονες μέχρι φυσικοθεραπευτές) δήλωναν ετήσια εισοδήματα κατώτερα του φορολογητέου! Νομίζω ότι αυτό το ποσοστό δεν έχει καταγραφεί από το ΔΝΤ σε καμία άλλη χώρα του ΟΟΣΑ. Με βάση τα πορίσματά μας, οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές ήταν ευνόητες: είσπραξη των παλαιών οφειλών, ενδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου, ειδικά για τις υψηλές εισοδηματικές τάξεις και ευρεία αναβάθ-

Απρίλιος 2010. Με το κλιμάκιο του ΔΝΤ έξω από τη Βουλή.

μιση των ΔΟΥ και του ΣΔΟΕ. Επίσης, το ΔΝΤ προσέφερε στις ελληνικές ερχές την εγκατάσταση στην Αθήνα ενός διεθνούς εμπειρογνώμονα σε φοροτεχνικά θέματα (χωρίς οικονομική επιβάρυνση για την κυβέρνηση), για την παροχή άμεσης τεχνικής βοήθειας σε καθημερινή βάση. Αν οι πληροφορίες μου είναι ορθές, το πρόσωπο έχει επιλεγεί και θα αναλάβει τα καθήκοντά του το Φεβρουάριο.

Στο σκέλος των δαπανών η κατάσταση ήταν πολύ πιο περίπλοκη και τα προβλήματα πιο δυσεπίλυτα. Ο λόγος είναι ότι ο κρατικός προϋπολογισμός μέχρι τώρα κάλυπτε μόνον τις δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης (βασικά υπουργείων) και αγνοούσε τις δαπάνες των ΔΕΚΟ, ασφαλιστικών ταμείων, νοσοκομείων, οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης και εν γένει όλων των φορέων που στη σύγχρονη δημοσιονομική πρακτική απαρτίζουν τη Γενική Κυβέρνηση. Επιπρόσθετα, υπήρχε το σοβαρό πρόβλημα της αξιοπιστίας των δημοσιονομικών στοιχείων, η λύση του οποίου αποτελούσε προϋπόθεση για την εισπραξη της πρώτης δόσης του δανείου από το ΔΝΤ. Τέλος, η μορφή του προϋπολογισμού αντικατόπτριζε ξεπερασμένα πρότυπα, ένα κατακεραματισμένο πλαίσιο χρηματοδότησης (πολλές φορές από διαφορετικούς φορείς για τον ίδιο στόχο), έλλειψη αποτελεσματικών ελέγχων στην εκτέλεση των δαπανών με σκοπό την πρόληψη υπερβάσεων και, γενικά, μία προχειρότητα που είχε οδηγήσει την Ελλάδα σε μία από τις χαμηλότερες θέσεις από πλευράς ποιότητας του προϋπολογισμού ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ. Με βάση αυτά τα πορίσματα, οι εισηγήσεις του κλιμακίου σ' αυτό τον τομέα βασίστηκαν στη σύγχρονη θεωρία και πρακτική της δημοσιονομικής διαχείρισης: Μεσοπρόθεσμο (αντί για ετήσιο) προσανατολισμό του κρατικού προϋπολογισμού με τη σύνταξη τριετούς κυλιόμενου δημοσιονομικού πλαισίου, ενίσχυση της αξιοπιστίας των στατιστικών στοιχείων με συντονισμό του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους με την Ελληνική Στατιστική Αρχή και την Τράπεζα της Ελλάδος, ενοποιημένους ετήσιους προϋπολογισμούς της Γενικής Κυβέρνησης, νέο τρόπο κατάρτισης του προϋπολογισμού της κεντρικής κυβέρνησης (από πάνω προς τα κάτω, top down), τη δημιουργία Γραφείου Προϋπολογισμού στο Κοινοβούλιο και ένα άλλο πλήθος τεχνικών εισηγήσεων με τις οποίες δεν θέλω να σας κουράσω. Επίσης, όπως στη περίπτωση των εσόδων, το ΔΝΤ πρότεινε την εγκατάσταση στην Αθήνα ενός εμπειρογνώμονα σε θέματα δημοσιονομικής διαχείρισης, ο οποίος ανέλαβε τα καθήκοντά του τον περασμένο Νοέμβριο.

Exclusive by Travel Plan

Ski Resorts

- Kitzbuhel από 495€
- Seefeld από 795€
- Courchevel από 1.295€
- Val D Isere από 845€
- Zermatt από 650€
- Gstaad από 895€
- Cortina D Ampezzo από 650€

Περιλαμβάνονται: • Αερ. εισιτήρια οικονομικής θέσης • Διαμονή στο ξεν. για 7 νύχτες • Πρωινό ή ημιδιατροφή ανάλογα με το ξεν. • Ενημερωτικά έντυπα & χάρτες • Ασφάλεια αστικής & επαγγελματικής ευθύνης Δεν Περιλαμβάνονται: • Φόροι αεροδρομίων & επίναυλος καυσίμου • Μεταφορές από και προς το αεροδρόμιο εξωτερικού • Κάρτες λιφτ & ενοίκιαση εξοπλισμού

Οι τιμές είναι κατ' άτομο σε δίκλινο δωμάτιο με αναχωρήσεις κάθε Σάββατο 15/01-12/02

Κεντρικά γραφεία: Χρ. Λαδά 3, 10561, Τηλ.: 210 3333300

1988. Με τον τότε Γενικό Διευθυντή του ΔΝΤ κ. Camdessus και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας του Kyrgyz, κ. Aliev.

2007. Με υψηλόβαθμα κυβερνητικά στελέχη της Σλοβενίας.

Συνοπτικά, πώς θα μπορούσατε να χαρακτηρίσετε την αποστολή σας τον περασμένο Απρίλιο, που, αν δεν κάνω λάθος, ήταν η πρώτη και τελευταία φορά που ασχολήθηκαν επαγγελματικά με την Ελλάδα ως στέλεχος του ΔΝΤ;

Το συμπέρασμα ήταν μάλλον το αναμενόμενο: οι αρχές έδειξαν ενδιαφέρον στα πορίσματά μας και προθυμία να εφαρμόσουν πολλές από τις εισηγήσεις μας, αλλά ταυτόχρονα ήταν προφανές ότι σε πολλές περιπτώσεις τα θέματα δεν τους ήταν οικεία, και συχνά «κολλούσαν» σε θεσμικούς περιορισμούς που δεν τους επέτρεπαν να κινηθούν με την ευελιξία και την ταχύτητα που απαιτούσαν οι περιστάσεις. Νομίζω ότι σήμερα, εννέα μήνες μετά τα πορίσματα και εισηγήσεις

τις του ΔΝΤ σ' αυτόν τον τομέα, έχει γίνει κάποια πρόοδος, αλλά δεν μπορώ να μιλήσω με βεβαιότητα.

Επικεφαλής της αποστολής του ΔΝΤ στη La Paz, πρωτεύουσα της Βολιβίας. Λόγω του υψόμετρου (~4.100 μέτρα), φορούν μάσκες οξυγόνου μέχρι να συνηθίσει ο οργανισμός!

Ορισμένοι βασικοί δημοσιονομικοί δείκτες της ελληνικής οικονομίας: έλλειμμα 9,4% ως ποσοστό του ΑΕΠ (εκτίμηση 2010), δημόσιο χρέος 142,7% ως ποσοστό του ΑΕΠ (εκτίμηση 2010), ανεργία 12,4% (γ' τρίμηνο

του 2010), ύφεση 4,2% (εκτίμηση 2010). Ο συνδυασμός αυτών των μεγεθών δεν συγκρίνεται με κανέναν άλλον, όχι μόνον χώρας της Ε.Ε. αλλά και του δυτικού κόσμου συνολικά. Είναι όντως εφικτή η ανατροπή τόσο δυσμενών συσχετισμών μέσα απ' το εφαρμοζόμενο πρόγραμμα σταθεροποίησης;

Οι ερωτήσεις σας γίνονται προοδευτικά δυσκολότερες! Κοιτάξτε: κανένας αξιόπιστος παρατηρητής δεν μπορεί να δώσει απάντηση σ' αυτό το ερώτημα. Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα σε πολλούς τομείς και σημαντικός «θόρυβος» στο σύστημα, που δεν επιτρέπει μια ξεκάθαρη αξιολόγηση

Εάν οι αρχές δεν κατορθώσουν να ανατρέψουν το μακροχρόνιο hobby του Έλληνα φορολογούμενου με τη φοροδιαφυγή, το παιχνίδι είναι σίγουρα χαμένο.

των μέτρων οικονομικής πολιτικής. Αλλά μπορώ να κάνω την εξής παρατήρηση με βάση την πολυετή πείρα μου στο ΔΝΤ: στο μέλλον οι αρχές πρέπει να επικεντρώσουν την προσοχή τους στη συλλογή των φόρων, ταυτόχρονα με οποιαδήποτε μείωση των δαπανών συνεπάγονται τα διάφορα διαρθρωτικά μέτρα. Με αυτό εννοώ όχι αύξηση των συντελεστών, αλλά συστηματική προσπάθεια αναβάθμισης των φοροεσπρακτικών μηχανισμών. Εάν οι αρχές δεν κατορθώσουν να ανατρέψουν το μακροχρόνιο hobby του Έλληνα φορολογούμενου με τη φοροδιαφυγή, το παιχνίδι είναι σίγουρα χαμένο.

Σε συνέχεια του προηγούμενου ερωτήματος, κατά πόσον θεωρείτε χρήσιμη, πέραν της σχεδόν σίγουρης επιμήκυνσης του χρόνου αποπληρωμής του δανείου που λήφθηκε απ' το μηχανισμό στήριξης, μια αντίστοιχη επιμήκυνση του χρόνου εξόφλησης των υπολοίπων δανειστών μας ή ακόμα και ένα πιθανό «κούρεμα» (haircut) του δημοσίου χρέους, σε συνεννόηση με τους πιστωτές; Ποιο το κατάλληλο timing και ο ποιος ο ενδεδειγμένος τρόπος εκδίωξης μιας τέτοιας πρωτοβουλίας;

Αυτό, όπως γνωρίζετε, είναι το σημαντικότερο δίλημμα που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση. Η επίσημη θέση μέχρι τώρα, τόσο της κυβέρνησης, όσο και του ΔΝΤ, καθώς επίσης και αρκετών αναλυτών που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ιδιωτικών τραπεζών είναι πως μία αναδιάρθρωση του χρέους δεν κρίνεται απαραίτητη και μάλλον θα ήταν επιβλαβής. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν αρκετοί αξιολογοί διεθνείς παρατηρητές που θεωρούν την αναδιάρθρωση αναπόφευκτη. Το θέμα μπορεί να αναλυθεί ως εξής. Πρώτον, η Ελλάδα είναι μία μικρή χώρα και η μονομερής στάση πληρωμών θα ήταν καταστροφική. Άρα, ό,τι ιδέες έχουν οι ιθύνοντες πρέπει να συζητηθούν με τους πιστωτές a priori. Δεύτερον, αναδιάρθρωση του χρέους δεν μπορεί να γίνεται κάθε λίγα χρόνια. Εάν οι δανειστές δεχθούν να αρχίσουν μία «κατ' αρχήν» συζήτηση του θέματος, θα πρέπει να έχουν πεισθεί ότι μετά το «κούρεμα» η Ελλάδα θα είναι σε θέση να εκπληρώσει ανελλιπώς τις διεθνείς συμβατικές της υποχρεώσεις. Αυτό, με τη σειρά του, σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρξει μία

σειρά αποτελεσμάτων, για διάστημα τουλάχιστον ενός έτους, που να πείσει τους πιστωτές ότι η χώρα (α) εκπλήρωσε τις δεσμεύσεις της έναντι των διεθνών οργανισμών, και (β) έχει θέσει τις απαραίτητες

βάσεις για να τηρήσει και τις μελλοντικές της δεσμεύσεις. Μόνον τότε οι ιδιώτες πιστωτές θα είναι διατεθειμένοι να αρχίσουν διαπραγματεύσεις για πιθανή αναδιάρθρωση του χρέους. Να σημειώσετε ότι αυτά τα δύο σημεία που ανέφερα είναι αναγκαίες, αλλά όχι ικανές συνθήκες. Εν πάση περιπτώσει, δεν νομίζω ότι αυτή τη στιγμή μπορεί να προσδιοριστεί το κατάλληλο timing για μία τέτοια πρωτοβουλία. Αλλά αν με πιέζατε να σας δώσω μία απάντηση, θα εκτιμούσα ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει πριν από το 2013.

Καθώς γίνεται αντιληπτός ο ενδημικός χαρακτήρας της κρίσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, εδώ και ορισμένο χρονικό διάστημα διατυπώνονται ποικίλες προτάσεις για την αντιμετώπισή της, όπως η έκδοση ευρωομολόγου, η εμπλοκή και ιδιωτών στο μηχανισμό στήριξης, η συμφωνία μεταξύ κρατών και δανειστών για την διαγραφή ενός μέρους του χρέους και η εφαρμογή σε κεντρικό πλαίσιο ενός μαζικού προγράμματος επενδύσεων ή και συνδυασμός αυτών. Ποιές είναι οι σκέψεις σας για το θέμα, όπως και εν γένει για το μόνιμο ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης;

Θα μπορέσω να σας απαντήσω μόνο για το τελευταίο, γιατί είναι και το κρισιμότερο θέμα και το πιο σχετικό με την ελληνική κρίση. Νομίζω ότι ένας μόνιμος μηχανισμός στήριξης, με τη συμμετοχή ιδιωτών, θα είχε πολλά πλεονεκτήματα και θα συνέβαλλε στη εξομάλυνση των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν τόσο η Ελλάδα όσο και άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Αλλά, όπως και στη περίπτωση της αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρέους, το θέμα έχει πολλές και περίπλοκες πτυχές που πρέπει να αναλυθούν και διευκρινιστούν πριν από την εφαρμογή του μηχανισμού. Μία σημαντική προϋπόθεση είναι ότι η εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα πρέπει να είναι εκούσια και όχι αναγκαστική. Με άλλα λόγια, οι ιδιωτικές τράπεζες πρέπει να πεισθούν ότι είναι προς το συμφέρον τους να συμμετάσχουν σε ένα τέτοιο μηχανισμό. Ένα άλλο θέμα είναι κατά πόσον η δημιουργία του μηχανισμού στήριξης θα έχει αναδρομική ισχύ ή θα είναι εφαρμόσιμος μόνον μελλοντικά. Ένα τρίτο θέμα είναι η συσχέτιση και ο ρόλος του ΔΝΤ μέσα σ' αυτό το μηχανισμό στήριξης. Όλα αυτά είναι τρέχοντα ζητήματα που συζητούνται ευρέως στην ΕΕ σε διαφορετικά επίπεδα και για τα οποία δεν έχουν ληφθεί ακόμη τελικές αποφάσεις.

Εν μέσω της κρίσης, στον αντίποδα αυτών που υποστηρίζουν μια συνολική αντιμετώπιση του προβλήματος, τόσο σε εύρωστα οικονομικά κράτη όσο και σε ασθενέστερους κρίκους της Ευρωζώνης, ενισχύονται οι φωνές που μιλούν για επιστροφή στα εθνικά νομίσματα. Πώς κρίνετε τις προτάσεις αυτές και ποια η σημασία τους για το μέλλον της Ευρώπης;

Πρώτα απ' όλα, δεν νομίζω ότι πρόσφατα έχουν ενισχυθεί οι φωνές για διάσπαση της Ευρωζώνης. Αλλά, όπως και να 'χει το πράγμα, ας μην ξεχνάμε ότι η δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος ήταν κυρίως μία πολιτική απόφαση, που συνοδεύτηκε από οικονομικές αποφάσεις και αρκετά ευχολόγια. Πολλοί οικονομολόγοι πίστευαν ότι η δημιουργία της Ευρωζώνης ήταν πρόωγη, δεδομένων των μεγάλων διαφορών στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, των διαφορετικών γλωσσών, ακόμη δε και της κουλτούρας των επί μέρους κρατών. Αλλά τώρα είναι αργά για να ανοίξει πάλι ένα τέτοιο debate. Προσωπικά πιστεύω ότι η Ευρωζώνη δεν θα διαλυθεί, αλλά δεν μπορώ να αποκλείσω

Exclusive by Travel Plan

Exotic Resorts

- Maldives από 1.240€
- Seychelles από 1.055€
- Mauritius από 1.012€
  - Phuket από 935€
  - Krabi από 1.140€
- Koh Samui από 760€
  - Bali από 810€
- Cuba Habana από 1.235€

Περιλαμβάνονται: • Αεροπορικά εισιτήρια οικονομικής θέσης σε ειδικούς ναύλους • Διαμονή στο ξενοδοχείο για 5 νύχτες (εκτός από Κούβα-Αβάνα, που είναι 7 νύχτες) • Ασφάλεια αστικής & επαγγελματικής ευθύνης • Μεταφορές από/προς αεροδρόμιο σε θέση Πούλμαν

Οι τιμές είναι κατ' άτομο σε δίκλινο δωμάτιο με αναχωρήσεις από 16/01-31/01

Κεντρικά γραφεία: Χρ. Λαδά 3, 10561, Τηλ.: 210 3333300

το ενδεχόμενο της αποπομπής ορισμένων κρατών, τουλάχιστον προσωρινά.

Ιδιότητα της ελληνικής περίπτωσης αποτελεί η συνεργασία τριών φορέων (ΔΝΤ-ΕΕ-ΕΚΤ) που δεν έχουν συνεργαστεί ποτέ κατά το παρελθόν για τη διάσωση μιας χώρας, εκ των οποίων οι δύο (ΕΕ-ΕΚΤ) δεν διαθέτουν τεχνογνωσία ανάλογη του πρώτου. Όπως προλάβετε να τα διαπιστώσετε και ο ίδιος, ποια τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της συνύπαρξης και πως θεωρείτε ότι θα επιδράσει τελικά στο αποτέλεσμα του προγράμματος;

Αυτή είναι πολύ καλή ερώτηση, ακριβώς γιατί, όπως σωστά παρατηρήσατε, είναι η πρώτη φορά που τρεις διεθνείς φορείς συνεργάζονται πάνω σε ένα τέτοιο περίπλοκο θέμα. Αλλά πρέπει να γίνουν διάφορες διευκρινίσεις πριν απαντήσω στο ερώτημά σας. Πρώτον, στην ουσία μόνον δύο από τους τρεις οργανισμούς, η ΕΕ και το ΔΝΤ, είναι υπεύθυνοι για τα συγκεκριμένα μέτρα. Ο ρόλος της ΕΚΤ είναι έμμεσος και η συμμετοχή της βασικά αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωζώνης. Δεύτερον, δεν είναι σωστό ότι η ΕΕ δεν διαθέτει τεχνογνωσία. Η ΕΕ είναι υπεύθυνη για πολλά διαρθρωτικά μέτρα, όπως λ.χ. όσα σχετίζονται με το ασφαλιστικό. Αντίθετα, το ΔΝΤ είναι βασικά υπεύθυνο για τη μακροοικονομική πολιτική και, συγκεκριμένα, για τη δημοσιονομική πολιτική, εφόσον, όπως ανέφερα παραπάνω, στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπάρχουν περιθώρια για συναλλαγματική ή νομισματική πολιτική. Υπάρχει, λοιπόν, ένας φυσικός καταμερισμός εργασίας, δεδομένου ότι το ΔΝΤ είναι πάντοτε υπεύθυνο για τη μακροοικονομία, ενώ άλλοι οργανισμοί με τους οποίους συνεργάζεται (π.χ. η Παγκόσμια Τράπεζα) είναι υπεύθυνοι για τους επί μέρους τομείς της οικονομίας. Η ιδιότητα που αναφέρατε στο ερώτημά σας έχει να κάνει με το γεγονός ότι εδώ δεν πρόκειται απλά για συνεργασία κάτω από διαφορετικά προγράμματα, αλλά για ένα ενιαίο πρόγραμμα με κοινούς στόχους και κοινές προθεσμίες. Αυτό είναι μία σημαντική πρόκληση για όλες τις πλευρές και οι αναπόφευκτες διαφωνίες είτε λύνονται σε τεχνικό είτε σε πολιτικό επίπεδο. Αλλά θα σας πω το εξής: μέχρι στιγμής οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί έχουν δείξει μικρότερη ευκαμψία από το ΔΝΤ, ίσως γιατί αισθάνονται πιο «υπεύθυνοι» για το γεγονός ότι μία χώρα της Ευρωζώνης έφθασε στα όρια της χρεοκοπίας χωρίς να το πάρουν μυρουδιά!

Δύο απ' τα βασικά σημεία κριτικής η οποία ασκείται στο ακολουθούμενο κυβερνητικό οικονομικό πρόγραμμα είναι αφ' ενός ότι η λήψη σκληρότερων μέτρων σε προηγούμενο χρονικό σημείο θα μπορούσε να έχει οδηγήσει στην αποφυγή του αποκλεισμού της Ελλάδας από τις αγορές και αφ' ετέρου πως τα μέτρα που λήφθηκαν ήταν οριζόντια και όχι στοχευμένα, πλήττοντας με τον ίδιο τρόπο τόσο τα ισχυρότερα όσο και τα ασθενέστερα εισοδηματικά στρώματα. Ποια είναι η δική σας άποψη;

Βασικά διαφωνώ με το πρώτο σημείο και συμφωνώ με το δεύτερο, αν και με σημαντικά ελαφρυντικά για τους ιθύ-

Με τον πρώην πρέσβη της Ελλάδας στη Washington κ. Αλέξανδρο Μαλλιάρη.

Με την ελληνική καταγωγής γ. Γερουσιαστή της πολιτείας του Maryland κ. Paul Sarbanes.

νοντες: Πρώτον, μία κυβέρνηση που αναλαμβάνει την εξουσία μετά από πέντε χρόνια στην αντιπολίτευση χρειάζεται λίγο χρόνο για να αξιολογήσει την κατάσταση και να αποφασίσει τι μέτρα πρέπει να πάρει, με τι ρυθμό και με ποια ιεράρχηση των προτεραιοτήτων. Επιπλέον, τα επίσημα στοιχεία που παρείχε μέχρι τότε η προηγούμενη κυβέρνηση στην ΕΕ αποδείχθηκαν τελικά αναξιόπιστα. Έχει λεχθεί ότι η Τράπεζα της Ελλάδος είχε δημοσιεύσει στοιχεία που ήταν πλησιέστερα στην πραγματική εικόνα, καθώς επίσης έχει ακουστεί ότι η ΕΚΤ είχε ενημερώσει τον Πρωθυπουργό αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από την παράταξή του. Δεν έχω προσωπική γνώση αυτών των θεμάτων, που έχουν πολιτικές διαστά-

σεις, και συνεπώς δεν μπορώ να εκφέρω υπεύθυνη γνώμη. Με βάση τη διεθνή μου πείρα δεν πιστεύω ότι το διάστημα που μεσολάβησε από τις εκλογές μέχρι την επίσημη πρόσκληση της κυβέρνησης προς το ΔΝΤ και την ΕΕ θα μπορούσε να είχε συμπιεστεί σε βαθμό που να είχε κάνει διαφορά. Το θέμα είναι ότι οι εξελίξεις στις διεθνείς αγορές ήταν ραγδαίες, και ουσιαστικά μη αναστρέψιμες, όταν διαπιστώθηκε ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα ήταν υπερδιπλάσιο αυτού που μέχρι τότε αποτελούσε το επίσημο μέγεθος.

Όσο για τα μέτρα που διαπραγματεύτηκε η Κυβέρνηση με τους διεθνείς οργανισμούς (όπως βλέπετε αποφεύγω τον άκομψο όρο «τρόικα» που έχει επικρατήσει στον ελληνικό τύπο) τα μεν διαρθρωτικά και μέσο-μακροπρόθεσμα έπρεπε να είχαν παρθεί πριν από δεκαετίες, στα δε δημοσιονομικά δεν υπήρχαν πολλές επιλογές: η μείωση των δαπανών του προϋπολογισμού αναγκαστικά θα πλήξει τα ασθενέστερα στρώματα, εφόσον οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν πάνω από 50% του ΑΕΠ. Από την άλλη πλευρά, η φορολογική πολιτική είναι ισχυρότερο όπλο για τη δίκαιη ανακατανομή του εισοδήματος, αλλά εδώ η κυβέρνηση αντιμετώπισε το κλασικό δίλημμα: ή αυξάνει τους έμμεσους φόρους με την προοπτική άμεσης ενδυνάμωσης των φορολογικών εσόδων ή μεταρρυθμίζει το σύστημα των αμέσων φόρων με την ελπίδα ότι τα έσοδα θα συνάδουν και με δίκαιη κατανομή του φορολογικού βάρους. Το πρόβλημα με τη δεύτερη λύση είναι ότι δεν υπήρχαν περιθώρια χρόνου για την μείωση του ελλείμματος μέσω των αμέσων φόρων. Παρά ταύτα, όπως ανέφερα πιο πάνω, η κυβέρνηση έχει δείξει μία ανεξήγητη ατομία στην αντιμετώπιση της μαστιγας της φοροδιαφυγής, παρά την εκτενή και συστηματική παροχή τεχνικής βοήθειας από το ΔΝΤ.

Πέρα απ' τα αμιγώς οικονομικά δεδομένα, τα οποία κατά γενική ομολογία δεν είναι ευμενή, ποιο στοιχείο είναι εκείνο που διακρίνετε ως βασικό ανασταλτικό παράγοντα για την υπέρβαση της κρίσης στο ελληνικό πεδίο;

Δύο στοιχεία: η έλλειψη κοινωνικής συναίνεσης και η ανεπάρκεια ικανών τεχνοκρατών. ■